

Lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen

Laadukas varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua ja kehitystä, edistää koulutuksellista tasa-arvoa ja kaventaa hyvinvointieroja.¹ Laadukas varhaiskasvatus on lapsen oikeus, johon yhteiskuntamme tulee investoida.

Kansallisella tasolla varhaiskasvatuksen osallistumisaste on noussut, joskin Suomi edelleen jää EU:n asettamasta tavoitteesta. Varhaiskasvatuksen lisääminen ei kuitenkaan yksin riitä perheiden tueksi. Osallistumisasteen nostoa ei tule tehdä varhaiskasvatuksen laadun kustannuksella.

Viime vuosien aikana varhaiskasvatusta on kehitetty aktiivisesti ja muun muassa lapsen subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen on palautettu. Muutosten toimeenpanolle tulee turvata riittävä aika ja resurssit. Tällä hetkellä erityisenä huolena on pätevän henkilöstön saatavuus. Lapsen tuen toteutuminen varhaiskasvatuksessa lain edellyttämällä tavalla vaatii riittävät resurssit sekä osaavaa ja koulutettua henkilökuntaa. Jotta varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa laadukkaasti, on huomiota kiinnitettävä myös lapsiryhmien kokoon ja pysyvyyteen.

Toimivat moniammatillisen yhteistyön rakenteet ja toimintamallit ovat edellytys sille, että lapselle ja perheelle voidaan tarjota oikeanlaista tukea oikeaan aikaan. Tälle työlle perhekeskus tarjoaa mainion rakenteen. Varhaiskasvatuksen roolia osana perhekeskuksia eli lapsi- ja perhepalvelujen kokonaisuutta on tuettava jatkossakin sekä alueellisesti että kansallisesti.

Suosituksukset

1. Varhaiskasvatuslain laadukas toimeenpano on varmistettava.
2. Pätevän henkilöstön riittävä määrä varhaiskasvatuksessa on turvattava.
3. Lapsi tarvitsee arkeensa ihmissuhteiden pysyvyyttä ja toiminnan ennakoitavuutta.
4. Lapsen tueksi tarvitaan monialaista yhteistyötä.
5. Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun vaikutukset on arvioitava huolella.
6. Laadukas varhaiskasvatus huomioi lasten monimuotoistuvan arjen.

Suositus 1.**Varhaiskasvatuslain laadukas toimeenpano on varmistettava.**

Rinteen-Marinin hallituskaudella varhaiskasvatustalakiin on tehty monia tarpeellisia muutoksia: lapsen subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen palautettiin ja yli kolmivuotiaiden suurempiin ryhmäkokoihin johtanut henkilöstömitoituksen suhdeluku korjattiin takaisin.² Henkilöstömitoituksesta poikkeamisen periaatteita on selkeytetty ja lapselle annettavasta tuesta on säädetty aiempaa tarkemmin.

Varhaiskasvatuksen kehittämistahti on ollut jo kahden hallituskauden ajan nopea ja kunnissa muutokset on jouduttu ottamaan haltuun tiukassa aikataulussa. Muutosten toimeenpanolle tuleekin nyt turvata riittävä aika ja resurssit, jotta laadukas varhaiskasvatus voidaan taata jokaiselle lapselle. Samalla varhaiskasvatuksen järjestäjiä tulee tukea niin kansallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kuin paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien käyttöönotossa. Vaikka varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat velvoittavat, ne eivät tällä hetkellä toteudu kaikkialla ja kaikilta osin lain edellyttämällä tavalla.³

Samaan aikaan varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten määrä on kasvanut: 3–5-vuotiaiden varhaiskasvatuksen osallistumisaste nousi vuosien 2010 ja 2019 välillä 73 prosentista 85 prosenttiin.⁴ 2020-luvulla kasvu on taittunut. On todennäköistä, että korona-aika on vaikuttanut perheiden valintoihin. Osallistumisasteen nostaminen on edelleen perusteltu tavoite, mutta sitä ei pidä tehdä varhaiskasvatuksen laadun kustannuksella. Laadukas varhaiskasvatus on myös perheiden näkökulmasta

houkutteleva vaihtoehto; laatuongelmat taas heikentävät sen kiinnostavuutta.

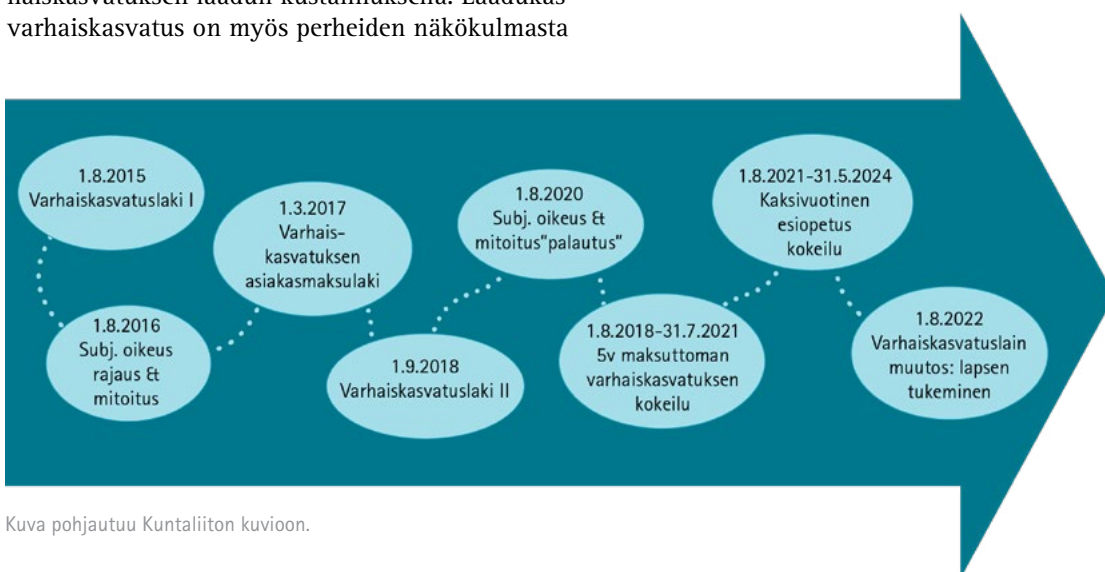
Lain toimeenpanon ohella huomiota tulee kiinnittää varhaiskasvatuksen rahoitukseen. Viime vuosina varhaiskasvatusta on kehitetty pääsääntöisesti erilaisten rajattujen kehittämisavustusten kautta perusrahoituksen laahatessa jäljessä. Hyvinvointialueuudistuksen toteutusvaiheessa on entistä tärkeämpää huolehtia kuntien peruspalvelujen riittävästä rahoituksesta ja vahvistaa varhaiskasvatuksen perusrahoitusta.

Suositus 2.**Pätevän henkilöstön riittävä määrä varhaiskasvatuksessa on turvattava.**

Pätevä ja ammattitaitoinen varhaiskasvatushenkilöstö on elintärkeä osa laadukasta varhaiskasvatusta.⁵ Varhaiskasvatuksen henkilöstötilanne on jo pitkään ollut huolestuttava. Tällä hetkellä erityisesti pääkaupunkiseudulla kärsitään akuutista ja paikoitellen jopa vakavasta henkilöstöpulasta. Pulaa on ennen kaikkea pätevistä varhaiskasvatuksen opettajista ja erityisopettajista.

TÄRKEÄÄ!

44 % vanhemmista kertoi, että henkilöstön kiire ja kuormitus näkyivät oman lapsen päiväkodissa. Kiire ja kuormitus näkyi vanhemmille henkilökunnan poissaoloina ja vaihtuvuutena, sijaisten puuttumisena ja henkilökunnan väsymyksenä ja uupumuksena.⁶

Kuva pohjautuu Kuntaliiton kuvioon.

² Suhdeluku 1/8 kasvattajaa lasta kohden toteutettiin 1.8.2016 lähtien ja palautettiin suhdelukuun 1/7 kasvattajaa lasta kohden 1.8.2020 lähtien, jolloin palautui myös subjektiivinen oikeus kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen.

³ Repo L. ym. (2020)

⁴ OECD Education at a Glance 2021

⁵ Vlasov J. ym. (2018)

⁶ Suomen Vanhempainliiton kysely varhaiskasvatustekijästä vanhemmille 2021

Henkilöstön vajuus ja vaihtuvuus uhkaavat varhaiskasvatuksen laatua. Tilanne heijastuu paitsi henkilöstön, myös ja ennen kaikkea varhaiskasvatuksessa olevien lasten hyvinvointiin. Lisäksi yhteistyö perheiden kanssa vaarantuu. Tilanteen paikkaamiseksi tarvitaan pikaisia ja vaikuttavia toimia.

Henkilöstöpulan ratkaisemiseksi tarvitaan konkreettinen suunnitelma eri tutkintokoulutusten koulutusmääräksi sekä joustavien täydennyskoulutusmahdollisuuksien ja koulutuksen rahoituksen turvaamiseksi. Koulutusmäärien lisääminen ei kuitenkaan yksin riitä, vaan huomiota on kiinnitettävä alan veto- ja pitovoimatekijöihin. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämissuunnitelman 2021–2030⁷ suositukset ovat hyvä periaatteellinen lähtökohta toimenpidesuunnitelmalle.

Alan houkuttelevuuden lisäämiseksi on kiinnitettävä huomiota paitsi palkkaukseen myös työolosuhteisiin. Työyhteisön vuorovaikutus, toimivat yhteistyösuhteet sekä kollegoilta ja esihenkilöltä saatu sosiaalinen tuki vahvistavat työhyvinvointia, vähentävät stressiä ja auttavat hallitsemaan kuormittavia tilanteita.⁸ Johtajuuden merkitys on tässä keskeinen.

Varhaiskasvatuksessa töitä tehdään moniammatillisissa tiimeissä. Alan houkuttelevuuden lisäämiseksi on keskeistä vahvistaa yhteistyötä varhaiskasvatuksen eri ammattiryhmien ja koulutusalojen välillä. Sen edellytyksenä on eri ammattiryhmien välisen työnjaon ja tehtävänkuvien selkeyttäminen kansallisella ohjauksella ja tuella. Eri koulutuksilla on omat vahvuutensa ja kaikilla on oma tärkeä tehtävänsä lapsiryhmässä. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen sosionomeilla on lapsen ja perheen varhaiseen tukemiseen sekä verkostoyhteistyöhön liittyvää osaamista, jota tulisi hyödyntää nykyistä laajemmin ja syvemmin.

Suomessa työhyvinvointia varhaiskasvatuksen alalla on tutkittu vain vähän, vaikka kansainvälisesti opetus- ja kasvatustieteiden työhyvinvointia on tutkittu runsaammin. Nyt asiaan on onneksi tartuttu myös Suomessa. On tärkeää huolehtia, että parhaillaan käynnissä olevien tutkimushankkeiden tuloksia liittyen niin työn kuormittavuutta kuin työn imua aiheuttaviin tekijöihin hyödynnetään jatkossa päätösten tukena.⁹

Suositus 3.

Lapsi tarvitsee arkeensa ihmis-suhteiden pysyvyyttä ja toiminnan ennakoitavuutta.

Koulutetun ja pätevän henkilöstön ohella keskeisiä varhaiskasvatuksen laatutekijöitä ovat pysyvät lapsi-aikuisuhteet sekä riittävän pienet ja pysyvät lapsiryhmät.

TÄRKEÄÄ!

4-vuotiaiden lasten vanhemmat olivat pääosin tyytyväisiä lapsensa nykyiseen hoitojärjestelyyn. Eniten tyytymättömyyttä herättivät varhaiskasvatuksen hinta ja lapsiryhmän koko sekä henkilökunnan määrä ja pysyvyys. Pienten, 1–2-vuotiaiden, lasten vanhempien perusteluissa lapsen kotihoitovalinnalle korostuivat työhön ja arvoihin liittyvien perustelujen ohella se, että varhaiskasvatuksen laatu ei vastaa toiveita¹⁰.

Jotta jokainen lapsi ja hänen tarpeensa tulevat huomioiduksi, kasvatustieteellistä henkilöstöä on oltava paikalla riittävästi. Tätä ajatellen varhaiskasvatuslakiin tehty täsmennys liittyen henkilömitoituksen toteutumiseen on tervetullut, sillä se selkeyttää lain tulkintaa. Nyt lakiin on kirjattu selkeästi, että tilapäinen mitoituspoikkeaminen on mahdollista vain lapsen hoitoaikaan liittyvistä tilapäisistä ja/tai lyhytaikaisista syistä.

Tilanne ei kuitenkaan ole ongelmaton: laajasti käytössä oleva varhaiskasvatuksen käyttöasteen optimointi yhdistettynä suhdeluvun sääntelyyn päiväkotitasolla on paikoitellen johtanut siihen, että henkilöstön poissa ollessa eri ryhmien aikuisia tai lapsia siirretään ryhmästä toiseen. Toimintatapa tuo ehkä tehokkuutta, mutta se ei ole inhimillisesti kestävä ja se on vastoin varhaiskasvatuslain tavoitteita. Jatkuvat muutokset lapsiryhmissä tai lapsi-aikuisuhteissa aiheuttavat kuormitusta niin lapsille kuin aikuisille. Ongelma voidaan ratkaista toimivilla sijaisjärjestelyillä, esimerkiksi vakituisilla varahenkilöillä, jotka tuntevat niin lapset kuin päiväkodin ja sen käytännöt. Monissa kunnissa on tästä hyviä kokemuksia. Ryhmäkokoon liittyvää sääntelyä ja sen toteutumista käytännössä on valvottava nykyistä vahvemmin. Nykyiseen käytäntöön, jossa lapset jaetaan näennäisesti erillisiin ryhmiin, vaikka ryhmät toimivat käytännössä samoissa tiloissa samaan aikaan, on puututtava.

⁷ Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämissuunnitelma 2021–2030.

⁸ Sahlsten –Nederström J. (2022)

⁹ Esimerkkinä mm. Tampereen yliopistossa käynnissä oleva tutkimushanke "Varhaiskasvatuksen opetus- ja kasvatustieteiden työhyvinvointi: Organisaatoriset tekijät ja alanvaihto VOA" <https://www.tuni.fi/fi/tutkimus/varhaiskasvatuksen-opetus-ja-kasvatustieteiden-tyohyvinvointi-organisaatoriset-tekijat-ja>

¹⁰ Närvi, J. ym. (2018); Hietamäki, J. ym. (2018)

Osa-aikaista varhaiskasvatusta koskeva henkilömäärä jätettiin varhaiskasvatustilain korjausten yhteydessä valitettavasti ennalleen. Se tulee säätää samaksi kuin kokoaikaisessa varhaiskasvatuksessa. Lapsen varhaiskasvatukseen osallistumisajalla ei pidä olla vaikutusta siihen, millä suhdeluvulla lapsi lasketaan ryhmän jäseneksi. Yksityisten palveluntuottajien osalta suhdeluvun toteutumista eivät saa vääristää esimerkiksi henkilökunnan varhaiskasvatukseen liittymättömät työtehtävät, kuten ruuanlaitto tai siivoustyö.

Suhdelukujen ohella varhaiskasvatuksessa on tärkeä kiinnittää huomiota ihmisten ja ihmissuhteiden pysyvyyteen sekä toiminnan ennakoitavuuteen ja jatkuvuuteen. Nämä ovat lapsille keskeisiä tekijöitä toiminnan laadun kannalta ja korostuvat sitä enemmän, mitä pienempi lapsi on kyseessä. Liian isot ja vaihtuvat ryhmät vähentävät henkilökunnan mahdollisuuksia huomioida jokainen lapsi ja antaa lapselle tarvittavaa kasvatuksellista tukea. Henkilökunnan aikaa vaatii myös lapsen kannalta tärkeä kasvatusyhteistyö perheiden kanssa.

Suositus 4.

Lapsen tueksi tarvitaan monialaista yhteistyötä.

Jokaisella lapsella on oikeus saada tarvitsemansa tuki varhaiskasvatuksessa tarpeidensa mukaisesti. Tämä oikeus vahvistuu 1.8.2022 alkaen, kun varhaiskasvatustilain muutos astuu voimaan. Muutoksen myötä varhaiskasvatukseen luodaan yhdenmukainen tuen malli, joka sisältää yleisen, tehostetun ja erityisen tuen. Tämä niin sanottu kolmiportaisen tuen malli on hyvä lähtökohta. Sen toimivuutta tulee kuitenkin arvioida säännöllisesti ja tarvittaessa tehdä muutoksia.

Eryytenä huolena on, että uudistuksen toimeenpanoon ei ole varattu riittävästi resursseja. Selvitysten mukaan erityisesti tukeen liittyvät rakenteelliset ratkaisut, joilla on tarkoitus turvata ryhmän käytettävissä olevia resursseja, toteutuvat vaihtelevasti. Tällaisia ratkaisuja ovat esimerkiksi lapsimäärän pienentäminen, henkilökunnan määrän tai osaamisen lisääminen, kuten erityisopettaja ryhmän käytössä.¹¹ Lapsen tukeen liittyvien päätösten tulee perustua aina lapsen tarpeisiin. Lakimuutos edellyttää toimintatapojen uudistamista, eli henkilökunnan koulutukseen, tukimateriaaleihin ja ohjeistukseen on panostettava riittävästi, jotta lain toimeenpano onnistuu. Edelleen säädösten ulkopuolelle valitettavasti jää viittomakielisten lasten oikeus saada varhaiskasvatusta omalla

äidinkielellään, mikä tulee korjata lakimuutoksella kiireellisesti.

Aiemmasta poiketen myös yksityisille varhaiskasvatuksen tuottajille tulee velvoite tuen tarjoamiseen. Mikäli lapsi tarvitsee tukea, tulee sen toteutua yhdenvertaisesti siitä riippumatta, onko palveluntuottajana yksityinen taho vai kunta. Kuntien tulee huolehtia ja valvoa, että lapsen oikeus tukeen toteutuu ja että yksityisillä toimijoilla on riittävät resurssit tarjota tukea.

Aina varhaiskasvatuksen henkilökunnan oma osaaminen tai aika ei riitä antamaan lapselle tai perheelle tarpeen mukaista apua. Varhaiskasvatuksen henkilökunnalla tulee tällöin olla osaamista ottaa huolet puheeksi sekä tietoa ja ymmärrystä lapsiperheiden palveluista ja tarjolla olevasta tuesta sekä lastensuojelusta. Yhteistyötä eri ammattilaisten välillä on syytä tiivistää. On myös luotava uusia, lasten hyvinvointia edistäviä yhteistyön käytänteitä ja rakenteita.

Perhekeskus tarjoaa hyvän rakenteen lapsen ja perheen moniammatilliselle tuelle. Varhaiskasvatuksen roolia osana perhekeskusta ja lapsi- ja perhepalvelujen kokonaisuutta on tuettava nykyistä vahvemmin myös kansallisesti. Tällä hetkellä yhteistyö ja tiedonsiirto esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja neuvolan välillä vaihtelevat kunnittain.¹² Yhtenäisten ja selkeiden linjausten sekä rakenteiden merkitys korostuu entisestään sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtyessä hyvinvointialueiden vastuulle. Hyviä yhteistyön käytänteitä on jo kehitetty. Niistä kertynyt tieto tulisi koota yhteen ja levittää, jopa valtakunnallistaa.

Suositus 5.

Kaksivuotisen esiopetuksen kokeilun vaikutukset on arvioitava huolella.

Kokeilu kaksivuotisesta esiopetuksesta on parhaillaan käynnissä. Kokeilun tulokset on koottava yhteen ja kokeilun vaikutukset arvioitava ennen johtopäätösten ja päätösten tekoa. Esiopetuskokeilun tuloksia ja vaikutuksia on tarpeen arvioida myös suhteessa päättäneeseen viisivuotiaiden maksuttoman varhaiskasvatuksen kokeiluun.¹³ On keskeistä, että tehtävät päätökset perustuvat tutkittuun tietoon ja niiden vaikutukset lapsiin ja perheiden tilanteisiin on arvioitu.¹⁴

Samassa yhteydessä on pohdittava varhaiskasvatusta ja esiopetusta säätelevää lainsäädäntöä. Mikäli esiopetusta päätetään laajentaa, tulee harkittavaksi koko säädöspohjan uudistaminen.

¹¹ Heiskanen N. ym. (2021)

¹² Alasuutari, M. ym. (2022)

¹³ <https://okm.fi/maksuttoman-varhaiskasvatuksen-kokeilu>

¹⁴ Suomen OMEP toimikunnan kannanotto keskeisistä näkökulmista, joita esiopetuksen laajentamisesta keskusteltaessa ja päätettäessä tulee huomioida: https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/OMEP_14.5_.pdf

Tarvitsemme nykyistä enemmän keskustelua siitä, voitaisiinko varhaiskasvatuksesta ja siihen kuuluvasta esiopetuksesta säätää saman lainsäädännön alla.

Varhaiskasvatuksen kokonaisuutta ei tule rikkoa, sillä varhaiskasvatus ja esiopetus muodostavat eheän kokonaisuuden. Mikäli lapsella on tarve esiopetusaikaa laajempaan varhaiskasvatukseen, toiminnan laatu on varmistettava koko päivän osalta.

Tällä hetkellä esiopetusvuoden järjestelyt esimerkiksi ryhmäkokojen ja palvelun yhtenäisyyden osalta vaihtelevat. Joissakin kunnissa esiopetuksen lisäksi järjestettävän varhaiskasvatuksen laatu on heikkoa, erityisesti mikäli esiopetusta järjestetään koulujen yhteydessä. Varhaiskasvatusta on toteutettu kerhotoimintana, mitä ei voi pitää lain hengen mukaisena ja lapsen etua toteuttavana ratkaisuna. Käytännössä ratkaisu tarkoittaa suuria lapsiryhmiä ja usein myös henkilöstön vaihtumista kesken päivän. On keskeistä, että esiopetuksen ryhmäkoosta ja henkilöstömitoituksesta säädetään yhdenmukaisesti riippumatta siitä, järjestetäänkö palvelu päiväkodissa vai koulussa. Lähtökohtana on oltava se, että esiopetus ja sen lisäksi järjestettävä varhaiskasvatus järjestetään samassa paikassa. Lainsäädännöllä on luotava selkeä ohjeistus esiopetuksen ja sen lisäksi järjestettävän varhaiskasvatuksen laadukkaalle toteuttamiselle.

TIESITKÖ?

Vantaalla 31,8 % varhaiskasvatusikäisistä lapsista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia.

Kuusikko-työryhmä 2022

Suositus 6.

Laadukas varhaiskasvatus huomioi lasten monimuotoistuvan arjen.

Suomessa jokaisella lapsella on lainsäädännössä määritelty subjektiivinen oikeus varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö vaihtelee suuresti eri puolilla maata. Paikallisesti tarkasteltuna varhaiskasvatuksen saatavuudessa on eroja liittyen muun muassa kunnan väestörakenteeseen tai elinvoimaisuuteen.¹⁵ Tarvitaan sekä tutkittua tietoa, selvityksiä että visioivaa keskustelua siitä, miten laadukas varhaiskasvatus voidaan järjestää erilaisissa toimintaympäristöissä – niin harvaan asutuilla seuduilla kuin vaikkapa pääkaupunkiseudulla. Harvaan asutuilla seuduilla

lasten vähenevä määrä vaikeuttaa palvelujen järjestämistä kohtuullisella etäisyydellä kodista. Kaupungeissa, etenkin pääkaupunkiseudulla, asuinalueet eriytyvät sekä sosiaalisesti että etnisesti, mikä puolestaan asettaa varhaiskasvatukselle muun muassa kielellisiä haasteita. Vuoden 2021 lopussa kuuden suurimman kaupungin varhaiskasvatusikäisistä 21,8 % oli muunkielisiä, eli muuta kuin suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvia. Korkein osuus oli Vantaalla (31,8 %) ja osuus kasvaa edelleen voimakkaasti pääkaupunkiseudulla ja Turussa.¹⁶ Tarvitsemme päätöksenteon pohjaksi nykyistä enemmän tietoa väestökehityksen vaikutuksista varhaiskasvatuksen järjestämiseen sekä varhaiskasvatuksen keinoista lisätä yhdenvertaisuutta muuttuvassa toimintaympäristössä.

TIESITKÖ?

Varhaiskasvatusikäisistä 12 % asui vuoden 2020 lopussa haja-asutusalueilla ja 88 % asui taajamissa.

Tilastokeskus 2021

Kotihoidon tuen kuntalisiin monissa kunnissa asetetut rajaukset varhaiskasvatukseen osallistumiselle ovat varhaiskasvatuksen koulutuspoliittisen tehtävän vuoksi ongelmallisia. Kuntaliiton selvityksen mukaan vuonna 2020 kuntalisää maksaneista ja kuntalisälle ehtoja asettaneista kunnista selvä enemmistö (58 %) on edellyttänyt, että perheen kaikki lapset hoidetaan kotona.¹⁷ Rajaus asettaa perheille taloudellisen kannusteen pitää jopa lähes kouluikäinen lapsi poissa varhaiskasvatuksesta, vaikka lapsi hyötyisi varhaiskasvatuksesta. Rajaus on ongelmallinen lasten yhdenvertaisuuden ja varhaiskasvatuksen saavutettavuuden näkökulmasta.

¹⁵ Eerola P. ym (toim.,) 2022

¹⁶ Kuusikko-työryhmä 2022

¹⁷ Kuntaliitto 2020

LÄHTEET

- Alasuutari, M., Lammi-Taskula, J., Riikonen, A. & Kannel, L. (2022) Lastenneuvolan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö ja palveluohjaus. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-064-6>
- Eerola, P., Repo, K., Alasuutari, M., Karila, K. & Lammi-Taskula, J. (toim.) (2022) Lastenhoidon ja varhaiskasvatuksen monet polut. Lasten, perheiden ja politiikan näkökulmia. Gaudeamus.
- Heiskanen, N., Neitola, M., Syrjämäki, M., Viljamaa, E., Nevala, P., Siipola, M. & Viitala R. (2021) Kehityksen ja oppimisen tuki sekä inklusiivisuus varhaiskasvatuksessa. Selvitys nykytilasta kunnallisissa ja yksityisissä varhaiskasvatuspalveluissa sekä esitys kehityksen ja oppimisen tuen malliksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:13 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162927/OKM_2021_13.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hietamäki, J., Repo, K. & Lammi-Taskula, J. (2018) Työsuhteen omaavat äidit lasten kotihoidon tuella – kotihoidon perustelut. Yhteiskuntapolitiikka 4/2018, 412–421. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136870/YP1804_Hietamakiym.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kuuden suurimman kaupungin varhaiskasvatuksen palvelut ja kustannukset vuonna 2021. Kuusikko-työryhmän julkaisu 3/2022. https://hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_21_Kuusikko_varhaiskasvatus_2021.pdf
- Lahtinen, J. & Svartsjö, M. (2020) Kotihoidon-tuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisät ja palveluseteli. Selvitys kotihoidontuen ja yksityisen hoidon tuen kuntalisistä ja niiden maksatusperusteista sekä palvelusetelistä. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2020/2089-kotihoidontuen-ja-yksityisen-hoidon-tuen-kuntalisat-ja-palveluseteli>
- Närvi, J., Lammi-Taskula, J., Hietamäki, J., Malander, J. & Repo, K. (2018) Nelivuotiaiden lasten hyvinvointi ja palvelut: CHILDCARE-hankkeen NEVA-kyselytutkimuksen tuloksia viidestä kunnasta. THL: Työpapereita 24/2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136614/URN_ISBN_978-952-343-143-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- OECD (2021), Education at a Glance 2021: OECD Indicators, OECD Publishing, Paris. OECD <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
- Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen M.-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö, A. & Hjelt, H. (2019) Varhaiskasvatuksen laatu arjessa – Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisu 15:2019. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2019/09/KARVI_1519.pdf
- Sahlsten-Nederström, J. (2022) "Nyt mennään ääriarajoilla – Henkilöstön liiallinen kuormittuminen heikentää laadukkaan vuorovaikutuksen edellytyksiä varhaiskasvatuksessa" <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2022/06/03/nyt-mennaan-aarirajoilla-henkiloston-liiallinen-kuormittuminen-heikentaa-laadukkaan-vuorovaikutuksen-edellytyksia-varhaiskasvatuksessa/>
- Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämishohjelma 2021–2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:3 https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162662/OKM_2021_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Vlasov J., Salminen J., Repo L., Karila K., Kinnunen S., Mattila V., Nukarinen T., Parrila S. & Sulonen H. (2018) Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisu 24:2018. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2018/10/karvi_perusteet-ja-suositukset_web.pdf
- Suomen OMEP toimikunnan kannanotto 17.5.2019. Mitä kaksivuotisella esiopetuksella tavoitellaan? – varhaiskasvatuksen tulee olla eheä kokonaisuus https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/OMEP_14.5_.pdf

LISÄTIETOJA

Kaisu Muuronen,
erityisasiantuntija,
Lastensuojelun Keskusliitto
kaisu.muuronen@lskl.fi
050 569 6697

Sonja Falk,
erityisasiantuntija,
Lastensuojelun Keskusliitto
sonja.falk@lskl.fi
040 149 0050